

ניתוח השיר: 'כל הכבוד לאבא' / פרץ בנאי

מאת: מרים אלמג'ירה / בית ספר מקיף שגב-שלום

כָּל הַכְּבוֹד לְאָבָא

שְׁלֹא חֶסֶדְךָ סֵפֶר

בְּמַחְסוֹר וְרָעַב

לְבוּשׁ בְּלוּאִים בְּיַלְדוּתִי

יְשִׁבְתִּי בְּשֵׁפֶת הַשּׁוּרוֹת

וְכָל הַשְּׂאָר לֹא חָשׁוּב

כְּמוֹ אָבָא אֶזְ וְסֵפֶר בֵּין אֲצַבְּעוֹתַי

אָמַר :

פֶּה טָמוּן כָּל הַסֵּפֶר שֶׁבְּעוֹלָם

השיר **כל הכבוד לאבא** נכתב על ידי פרץ בנאי, זמר, פזמונאי ומלחין ישראלי.

נושא השיר: הכרת תודה לאב על חינוך לאהבת ספרים והשכלה, גם במצבי עוני ומחסור, תוך הדגשת כוחה של הרוח להתגבר על החומר. השיר הוא יצירה קטנה אך עמוקה, המעבירה מסר אוניברסלי על אהבת ספרים, הקרבה הורית וכוחה של דוגמה אישית.

דרך שלושה בתים קצרים, מצליח המשורר לגעת בלבבות ולעורר מחשבה על סדר העדיפויות שלנו בחיים.

סוג השיר: שיר לירי אישי, שיר תודה / שיר הערכה. (שיר לירי הוא שיר המבטא רגשות, מחשבות ותחושות אישיות של הדובר, ונכתב לרוב בגוף ראשון).

בית ראשון

כָּל הַכְּבוֹד לְאָבָא / שְׁלֹא חֶסֶדְךָ סֵפֶר / בְּמַחְסוֹר וְרָעַב

הדובר פותח בהצהרה שלאבא שלי מגיע "כל הכבוד". הוא מסביר מיד למה: האב "לא חסך ספר" כלומר, למרות שהמשפחה חיה בעוני קשה "במחסור ורעב", הוא תמיד קנה ספרים ולא חסך בהם.

הביטוי "לא חסך" מופיע בדרך כלל בהקשרים שליליים כמו "לא חסך שבטו". כאן המשמעות הפוכה: האב ראה בספרים צורך בסיסי בדיוק כמו אוכל.

האב מעדיף לוותר על צרכים פיזיים כדי להשקיע ברוח. זה מראה על סדר עדיפויות ערכי: ההשכלה היא המפתח לעתיד טוב יותר.

בית שני

לְבוֹשׁ בְּלוּאִים בְּיְלָדוֹתַי / יְשַׁבְּתִי בְּשַׁפַּת הַשּׁוֹרוֹת / וְכָל הַשָּׂאֵר לֹא חָשׁוּב

הילד מתואר כמי שלובש בגדים קרועים "בלואים" עקב העוני ולמרות העוני, הילד לא מרגיש אומלל כי הוא "יושב בשפת השורות". זוהי מטאפורה: השורות הן שורות הספר, והילד שקוע בהן כאילו הוא יושב מול ים של ידע ודמיון.

וכל השאר לא חשוב" הספר מעניק לילד מפלט ונחמה. כשהוא קורא, הרעב והבגדים הישנים מפסיקים להטריד אותו. החינוך של האב הצליח הילד אימץ את אהבת הספר.

בית שלישי

כִּמוֹ אָבָא אִזּוֹ וְסֵפֶר בֵּין אֶצְבְּעוֹתַי / אָמַר: / פֶּה טָמוּן כָּל הַסֵּפֶר שֶׁבְּעוֹלָם

הילד זוכר את אביו אוחז בספר בעצמו. האב לא רק הטיף לקריאה, הוא שימש דוגמה חיה. האב אומר שהספר הוא "כל הסוכר שבעולם". הוא משתמש בדימוי של מתיקות שילדים אוהבים כדי להסביר שהספר הוא מקור העונג והסיפוק האמיתי בחיים.

השילוב של דוגמה אישית ומילים חמות גרם לערכים להיכנס ללב הילד, שזוכר זאת בהערכה שנים רבות לאחר מכן.

אמצעים אמנותיים

מטאפורה: "ישבתי בשפת השורות" דימוי שורות הספר לים גדול שאפשר לשקוע בו ולשכוח מהמציאות.

סמל: "סוכר" מסמל מתיקות, עונג ואושר. הספר הוא ה"ממתק" של הנשמה.

ניגוד (אנטיתזה): "לבוש בלואים" מול "שפת השורות" הניגוד בין העוני החומרי לעושר הרוחני מדגיש שהרוח חשובה ומנצחת.

חזרה: המילה "ספר" חוזרת בבית הראשון ובבית האחרון כדי להדגיש שזהו מרכז השיר והמתנה היקרה ביותר שקיבל מהאב.

דימוי: "כמו אבא אזו וספר בין אצבעותיו" תמונה המשווה את האב לדמות האוחזת בספר תמיד. זה מדגיש את הדוגמה האישי.

מוסר השכל ומסר ערכי

1. **הכרת הטוב:** חשיבות ההוקרה והתודה להורים על ההקרבה שלהם למעננו.
2. **סדר עדיפויות:** השכלה וספרים חשובים יותר ממותרות חומריות. השקעה ברוח היא השקעה בעתיד.
3. **דוגמה אישית:** חינוך אמיתי נעשה דרך מעשים (האב שקרא בעצמו) ולא רק דרך מילים.
4. **כוחה של הקריאה:** הספרים מאפשרים לאדם להתעלות מעל קשיי היומיום ולמצוא נחמה.

שאלות לדוגמה

שאלה 1:

בבית הראשון משתמש המשורר בביטוי 'שלא חסך ספר'. הסבר כיצד שימוש זה תורם להבנת יחסו של האב לספר.

תשובה:

הביטוי "שלא חסך ספר" יוצא דופן, כי בדרך כלל "לא חסך" משמש בהקשר שלילי (למשל "לא חסך שבטו" לא נמנע מלהכות). כאן המשורר הופך את המשמעות כאשר האב לא חסך בספרים כלומר, הוא הקפיד לקנות ספרים גם כשהמצב הכלכלי היה קשה "במחסור ורעב". זה מלמד שהאב רואה בספרים צורך חיוני, כמו אוכל, ומוכן לוותר על צרכים בסיסיים כדי להשיג אותם. יחסו לספר הוא של הערכה עמוקה הספר הוא לא מותרות, אלא הכרח.

שאלה 2:

בשיר מופיעה מטאפורה: 'ישבתי בשפת השורות'. הסבר מהי המטאפורה וכיצד היא תורמת למשמעות השיר."

תשובה:

"שפת השורות" היא מטאפורה המשורר מדמה את שורות הספר לים, ואת הילד היושב וקורא לאדם היושב על שפת הים. כמו שהים עצום ואינסופי, כך עולם הספרים הוא עצום. כמו שאפשר לטבוע בים ולשכוח מהכל, כך הילד שוקע בקריאה ושוכח מהמציאות הקשה "לבוש בלואים". המטאפורה מדגישה את כוחה של הקריאה לספק מפלט ולגרום לאדם להתעלם מצרות החומר.

שאלה 3:

הצג את הניגוד המרכזי המופיע בבית השני של השיר. כיצד ניגוד זה קשור למסר המרכזי של השיר?

תשובה:

הניגוד המרכזי בבית השני הוא בין "לבוש בלואים" עוני חומרי, בגדים קרועים לבין "ישבתי בשפת השורות" עושר רוחני, עולם הקריאה. הניגוד מדגיש את הפער בין המצב הכלכלי הקשה לבין החוויה הרוחנית העשירה. המסר המרכזי של השיר הוא שהעושר הרוחני הספרים, ההשכלה חשוב יותר מהעושר החומרי, והוא יכול לפצות על מחסור פיזי ואף לגרום לאדם לשכוח ממנו.

שאלה 4:

כיצד מתוארת דמות האב בבית השלישי, ומה אנו למדים ממנה על דרך חינוכו?

תשובה:

בבית השלישי מתואר האב "וספר בין אצבעותיו". תמונה זו מראה שהאב בעצמו קורא בספרים, לא רק קונה אותם. הוא מהווה דוגמה אישית לבנו. לאחר מכן הוא אומר: "פה טמון כל הסוכר שבעולם". האב משתמש בדימוי מושך לילד (סוכר) כדי להסביר שהספר הוא מקור העונג האמיתי. מכאן אנו למדים שדרך חינוכו של האב מבוססת על דוגמה אישית ועל יכולת לתווך ערכים לילד בשפה שהוא מבין. הוא לא מכריח, אלא משכנע באהבה.

שאלה 5:

מהו המסר העיקרי של השיר? הבא שלוש דוגמאות מהשיר התומכות במסר זה.

תשובה:

המסר העיקרי של השיר הוא חשיבות ההשכלה והספרים כערך עליון, הגובר על מחסור חומרי, והכרת הטוב להורים שמנחילים ערך זה.

דוגמאות:

1. "שלא חסך ספר / במחסור ורעב" האב משקיע בספרים על חשבון צרכים בסיסיים, מה שמראה את החשיבות שייחס להם.
2. "לבוש בלואים בילדותי / ישבתי בשפת השורות / וכל השאר לא חשוב" הילד שוכח מהעוני בזכות הקריאה, הספר נותן לו נחמה.
3. "כמו אבא אז וספר בין אצבעותיו / אמר: / פה טמון כל הסוכר שבעולם" האב מעביר לבנו את אהבת הספר באמצעות דימוי חי ומתוק, והבן זוכר זאת בהערכה.

בהצלחה!